

PEŞTERILE DIN ZONA SATULUI MESTEACĂN

(Județul Maramureș)

IȘTVAN DUMITRU

ZACHAN ALEXANDRU

Speo-Montana Baia Mare

Prezența fenomenelor carstice în seria calcaroasă eocenă dezvoltată pe marginea nordică a depresiunii Transilvaniei constituie un fenomen cunoscut, aceste calcare cantonind uneori fenomene carstice de amploare (peștera de la Izvorul Tăușoarelor — versantul sudic al Munților Rodnei, peștera de pe Izvorul Albatru al Izei — versantul nordic al Munților Rodnei). Dacă identificarea unor peșteri în calcarale eocene constituie un fapt obișnuit, identificarea unor astfel de fenomene endocarstice în depozitele oligocene constituie o curiozitate, ridicînd astfel potențialul carstic al zonei Platformei Someșene unde formațiunile oligocene ocupă suprafețe extinse.

1. *Căi de acces.* Satul Mesteacăń, în zona căruia au fost identificate 4 peșteri localizate în formațiuni oligocene, este situat pe drumul național 1 C (Baia Mare—Dej), la 39 km de Baia Mare și 52 km de Dej, în zona podișului Purcăreț — Boiu Mare — Jugăstreni (Al. Savu, 1957), unde eroziunea regresivă a v. Bîrsăului a determinat o îngustare a platoului, care aici are aspectul unei creste asimetrice, cu aspect de cuestă.

2. *Descrierea peșterilor*

2.1. *Peștera din Unghiuri* — este situată la NE de satul Mesteacăń. Din centrul satului parcurgem drumul spre Boiu Mare circa 1,5 km pînă în dreptul unei troițe, unde drumul traversează o creastă. De aici coborîm spre SV circa 400 m. Intrarea în peșteră este situată într-o dolină din malul drept al unei obîrșii de vale. Intrarea (cota 490 m) se află în peretele sudic al dolinei, sub un strat de circa 1 m de calcar, avînd o lățime de 1,5 m și o înălțime de 0,5—0,6 m. Coborînd ușor pe un mic con de dejecție, după 3 m ajungem la un fir de vale. Galeria are o lățime de circa 3 m și o înălțime de 1,5 m, coborînd accentuat și îngustîndu-se treptat..

După circa 10 m în tavan apare mici stalactite active, cruste de carbonați negri și cristale de calcit și gips transparent în materialul aluvionar argilos — grezos de pe margine. Aici, în malul stîng s-a găsit un mic cuib cu perle de peșteră. După 16 m galeria cotește brusc spre stînga, revenind apoi la direcția inițială după un unghi de 90° . Pe tot acest tronson galeria are o înălțime de 1,50—1,75 m și o lățime de circa 2 m. După cotul menționat galeria se mărește, ajungînd după 35 m de la gură, la o bifurcație, în zona în care peștera are dimensiunile cele mai mari. Pe o lungime de 14 m galeria are o lățime de 4—5 m și o înălțime de 1,5—1,8 m în ambele maluri ale firului de vale observîndu-se depozite argiloase-grezoase terasate, concreționate la suprafață. Si aici se observă cristale de calcit transparent în masa argiloasă și cruste de carbonați negricioși. Galeria din malul drept, parcursă de un mic affluent temporar, este puternic colmatată, talpa galeriei fiind cu circa 1 m mai sus decît a galeriei principale. Această ramificație are o lungime accesibilă de 16 m, strîmtîndu-se treptat pînă ce devine inaccesibilă.

De la bifurcație zona de lărgire mai ține încă 8 m, apoi galeria începe să se strîmteze, înălțimea și lățimea reducîndu-se la 1 m. După 12 m (53 m de la gură) urmează un cot dublu, o schimbare dublă de direcție în unghi de 90° (aceste schimbări bruște de direcție, probabil determină și numele acordat de localnici peșterii). În continuare galeria se strîmtează și mai mult, pînă ce devine inaccesibilă. Lungimea peșterii este 96 m, denivelare —15 m.

2.2. Peștera Picăturilor. Din satul Mesteacăn (de la bifurcația drumului spre Boiu Mare) se coboară pe drumul național 1 C, spre sud, circa 500 m, pînă dincolo de grajdurile C.A.P. Aici părăsim drumul asfaltat luînd-o la dreapta pe un drum pietruit, circa 400 m. Traversăm spre dreapta, în coborîre ușoară, o livadă. În marginea vestică a livezii se află intrarea în peșteră, într-o dolină. Din fundul dolinei ușor asimetrice, cu diametrul la gură de circa 4 m, prin săparea unui puț de 1,5 m adîncime s-a ajuns la un pat argilos-nisipos pe care se scurg apele colectate în dolină. Urma o galerie extrem de joasă ($0,1 \div 0,2$ m) cu o lungime de 4 m, galerie care prin săpare a fost lărgită la 0,4 m și făcută astfel accesibilă. După acești 4 m se ajunge la firul de apă, într-o zonă de surpare, care a dus de altfel la formarea dolinei. În amonte, din cauza prăbușirilor, accesul pe firul de apă este posibil doar pe 6 m. În aval, după forțarea unei zone de prăbușire, se pătrunde într-o galerie ceva mai bine dezvoltată, cu o lățime de 1—2 m și o înălțime de 1,3—2 m formată în gresiile friabile, nisipoase, din baza stratului de calcar. După 24 m galerie se îngustează brusc, adîncindu-se pe 1,5—2 m în argilele nisipoase-grezoase. În continuare, pe 14 m, galeria este foarte îngustă, pe talpa sa fiind prezente bazine cu apă adîncă de peste 0,5 m. Galeria are numeroase schimbări bruște de direcție. Apoi galeria se lărgește din nou, brusc, la $1 \div 2,5$ m, înălțimea fiind inițial de 1,5 m dar coborînd treptat la 0,5—0,4 m, iar după încă 22 m peștera devine inaccesibilă, tavanul coborînd la 0,2—0,3 m de firul apei. Peștera are o lungime de 74 m și o denivelare de —8 m.

2.3. Peștera din Ciungi. Este cea mai lungă peșteră din zona satului Mesteacăn și pînă acum cea mai lungă peșteră cunoscută în depozitele oligocene. Intrarea principală a peșterii se găsește la circa 300 m sud de

intrarea în peștera Picăturilor, fiind situată într-o dolină (cota + 345 m), pe o vale de eroziune seacă. Coborînd cîțiva metri, ajungem la un fir de apă. În aval, după circa 24 m cu înălțime de 0,4—1 m și lățimea variabilă, se ajunge într-o sală de 9×15 m unde datorită lățimii mai mari a galeriei se produc desprinderi de plăci de calcar din tavan. În continuare peștera mai este accesibilă pe 46 m, lățimea micșorîndu-se treptat de la 5 la 1,5 m iar înălțimea de la 1 m la 0,4—0,3 m.

De la intrarea principală, în amonte, pe o lungime de 48 m, peștera are o lățime de 5—10 m, frecvent 7—8 m și o înălțime de 1,8—2,4 m, în general circa 2 m. Urmează o sală de 10×17 m formată prin desprinderea din tavan a unor plăci de calcar (cu grosime de 0,8—1 m) și ajungem la o confluență. Bifurcația 1, activă și ea, are o lungime de 40 m (cu o mică ramificație de 9 m în zona terminală) și aceleași caracteristici ca și galeria descrisă înainte — lățime 4—5 m, înălțime 2 m. În zona terminală s-a dezobstruat o intrare mai veche în peșteră (intrarea din dolină). Urmînd de la bifurcație firul de apă principal străbate un traseu mai contorsionat, cu schimbări brusăre de direcție, pînă la 90° . Pe circa 65 m galeria are o lățime de 2—3 m și o înălțime de 1—1,5 m, cu zone de strîmtare, date de concreționarea bogată (stalactite, stalagmite, domuri, gururi, parțial distruse). Urmează o altă ramificație, de 18 m lungime, care după 9 m devine foarte joasă (înălțime 0,4 m), iar după alți 9 m nu mai este accesibilă. În continuare pe firul principal, după 41 m, galeria este obturată complet de o scurgere stalactitică.

Prin săparea unui tunel de 2 m lungime, a fost străpuns barajul stalactitic, găsindu-se la 23 decembrie 1978 o nouă galerie, denumită Galeria Montana. După un prim tronson de 30 m în care înălțimea peșterii este de 1,2—1,8 m și lățimea de 2—4 m, galeria își mărește dimensiunile, înălțimea atingînd 2—3 m, iar lățimea 4—6 m, uneori chiar mai mult. Cu aceste caracteristici, Galeria Montana continuă pe o lungime de circa 200 m. Galeria este împodobită de numeroase stalactite, cîteva stalagmite, mici văluri ondulate, cruste parietale, toate formațiunile fiind perfect conservate. În total, peștera din Ciungi are o lungime de 552 m.

2.4. Peștera Pe Poiană este situată la circa 1,5 km sud de satul Mesteacân, la 200 m în stînga drumului național 1 C.

Accesul în peșteră se face printr-o dolină alungită, cu o lungime de 20 m și o lățime de 7—8 m, adîncă de 4—5 m. În partea din aval a dolinei, la baza unui mic perete stîncos se află intrarea în peșteră, cu o lățime de 0,4—0,5 m. Se coboară cîțiva metri pe un con deluvio-proluvial, ajungînd într-o sală mare, cu o suprafață de circa 200 mp, alungită pe direcția NNE—SSV, cu o lungime de 25 m și o lățime medie de 8 m (mai mică, 5—6 m în partea nordică, ceva mai mare în partea sudică). Înălțimea peșterii este redusă (sub 1 m în partea nordică, 1—1,5 m în partea sudică). În extremități sunt cîteva mici ramificații scurte, obturate.

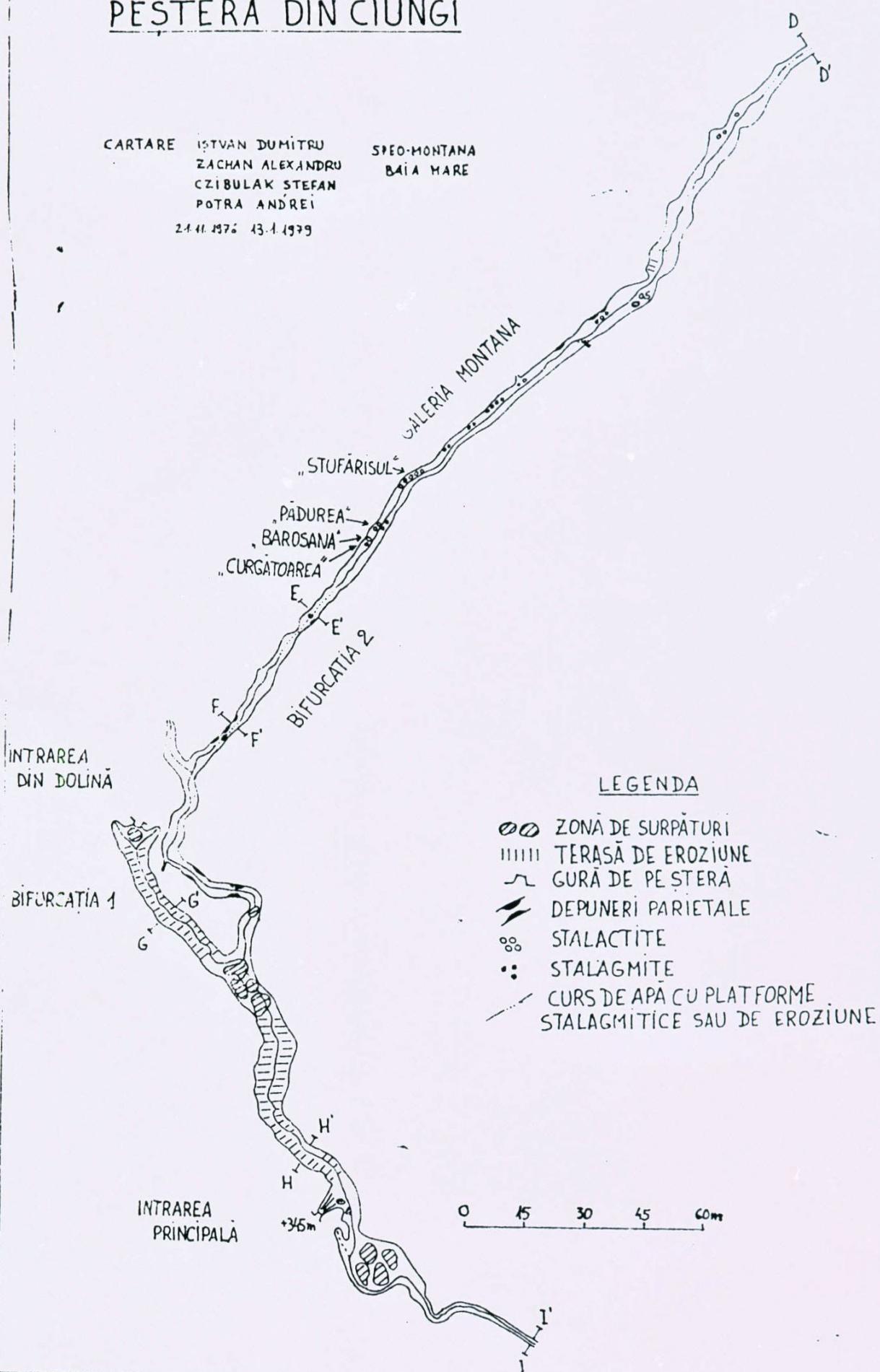
În Sala Mare se produce confluența a două fire de apă, din care unul temporar care străbate sala de la nord la sud și un alt fir de apă, cu debit scăzut, care curge în partea sudică a peșterii.

Din extremitatea de SE a sălii un culoar de 2 m lungime, strîmt, duce la firul de apă, de-a lungul căruia se poate avansa cu greu în aval 6—7 m, printr-o galerie cu înălțime de 0,4—0,3 m și lățime de 1—1,5 m,

PESTERA DIN CIUNGI

CARTARE ISTVAN DUMITRU
ZACHAN ALEXANDRU
CZIBULAK STEFAN
POTRA ANDREI
24.11.1976 - 13.1.1979

SPEO-MONTANA
BAIA MARE

culoar colmatat de materialul adus de viiturile torențiale. Lungimea peșterii este de 35 m. Denivelarea este —5 m.

3. *Situatie geologică.* Structura geologică a zonei este relativ simplă, fiind constituită din formațiuni monoclinale eocene și oligocene afectate de un sistem complex de falii ce produc în general denivelări de mică amploare.

Seria calcaroasă de vîrstă priaboniană (Eocen superior) aflorează în valca Someșului între Răstoci și Cuciulat, precum și pe mici afluenți din dreapta ai Someșului. Este constituită din calcare în bancuri relativ bogate în resturi organice (moluște, echinoderme, corali, numuliți, milio-lide), cu o grosime de 40—60 m. Această serie cantonează majoritatea fenomenelor carstice cunoscute în zona dintre Răstoci și Jibou.

Depozitele Oligocen inferioare (litorfiene) acoperă regresiv seria calcaroasă priaboniană, fiind prezente în zona crestei dintre v. Someșului și bazinul văii Bîrsăului. Sunt constituite dintr-o succesiune de argile cenușii, calcare detritice cu intercalării de marne și argile (în zona Mesteacăn grosimea nivelelor calcaroase nu depășește 5—6 m), gresii calcaroase, calcare de apă dulce, cu frecvențe urme cărbunoase. În acest complex se dezvoltă peșterile descrise în zona satului Mesteacăn.

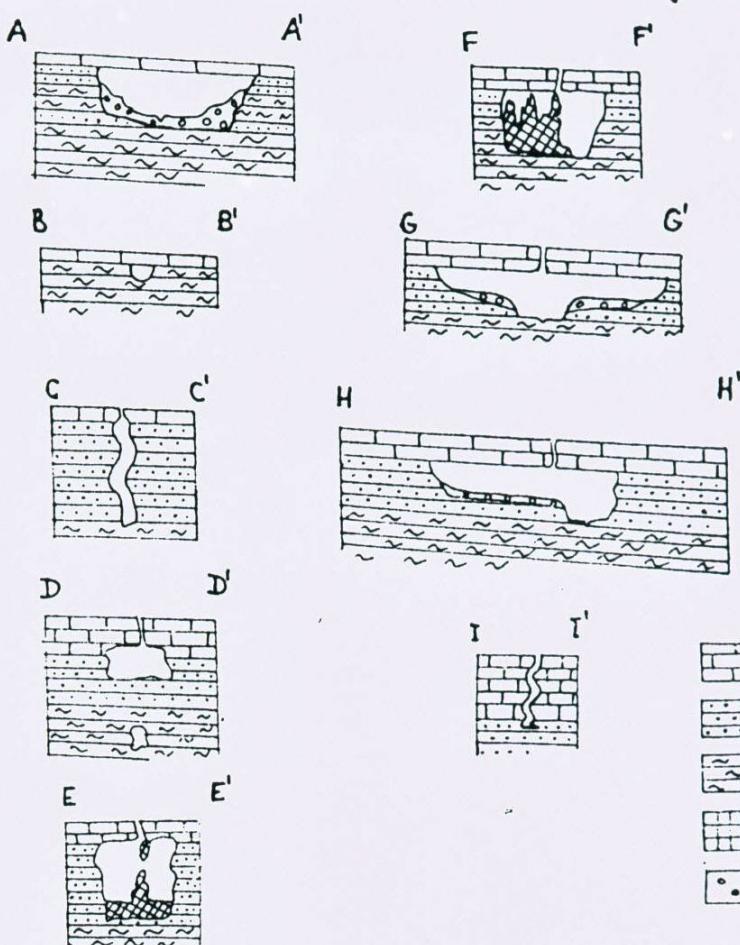
4. *Observații morfogenetice.* Caracteristica morfologică dominantă a peșterilor descrise în zona Mesteacăn o constituie dezvoltarea lor pe față de strat, în baza nivelului de calcar oligocen care formează tavanul plat al peșterilor. Stratul de calcar este afectat de un sistem aproape rectangular de diaclaze cu orientare NE—SV și NV—SE, vizibil în tavanul galeriilor din peșterile Unghiuri, Ciungi și Picăturilor, sistem care a constituit calea de acces a apelor spre subteran, drenate astfel în baza nivelului de calcar. Rolul acestor diaclaze este foarte important în formarea peșterilor, atât la peștera din Ciungi cât și la peștera din Unghiuri, observându-se dirijarea galeriilor de-a lungul acestor diaclaze, schimbările de direcție frecvente corespunzînd dezvoltării galeriilor succesiv pe diaclaze din cele două sisteme cu orientări diferite.

Litologia de sub nivelul de calcar a determinat aspectul morfologic actual al galeriilor. Astfel, sub calcar urmează un nivel de 2—3 m de gresii argiloase-friabile iar apoi depozite marnoase. Ajunsă în baza stratului de calcar, apa a fost oprită de substratul marnos-argilos, impermeabil, acțiunea de eroziune fiind astfel dirijată pe orizontală, asupra nivelului grezos-nisipos friabil. Se formează astfel galerii cu înălțime în general redusă (pînă la 2 m), dar cu lățimi de 5—6—10 m. În zona confluenței din peștera din Ciungi, ca și în peștera pe Poiană, acțiunea cumulată a 2 fire de apă a dus la formarea unor săli cu lățime mai mare, care au favorizat desprinderea de plăci de calcar din tavan. În marne, eroziunea s-a limitat la săparea unui mic canal de 0,4—0,5 m foarte caracteristic în peștera din Ciungi. În zonele în care matricea gresiilor este argiloasă (zona centrală din peștera Picăturilor) eroziunea a acționat mai intens pe verticală, formînd galerii înalte dar foarte înguste și cotite. Acolo unde gresia este compactă, dimensiunile galeriilor devin reduse, practic inaccesibile (porțiunea finală din peștera pe Poiană, peștera din Ciungi-aval). Aceeași situație se remarcă în cazul în care nivelul grezos este foarte subțire sau

lipsește (peștera Unghiuri-aval). Atunci cînd nivelul grezos are o grosime mai mare (capătul amonte al galeriei Montana din peștera Ciungi) se formează 2 canale, cu dimensiuni reduse, unul la limita inferioară a calcarului (fossil, parțial colmatat) și altul la limita dintre gresii și marne, activ.

Portiunile de galerii dezvoltate efectiv în nivelul calcarelor sunt rare și în general de mici dimensiuni. Astfel, în porțiunea aval din peștera din Ciungi, unde gresiile sunt compacte, apa a determinat largirea diaclazei din nivelul calcaros datorită regimului de curgere forțată. Dimensiunile

SECTIUNI LITOLOGICE CARACTERISTICE

LEGENDA

[Brick pattern]	Calcar
[Horizontal lines with dots]	Gresii, argile nisipoase
[Wavy lines]	Argile
[Diagonal hatching]	Formațiuni concreționare
[Dotted pattern]	Alluvioni

A-A' - Peștera Unghiuri - zonă centrală

B-B' - Peștera Unghiuri - capăt aval

C-C' - Peștera Picaturilor

D-D' - Peștera Ciungi - Galeria Montana - capăt amonte

E-E' - Peștera Ciungi - Galeria Montana - capăt aval

F-F' - Peștera Ciungi - Ramificația 2

G-G' - Peștera Ciungi - Ramificația 1

H-H' - Peștera Ciungi - Amonte de Intrarea Principală

I-I' - Peștera Ciungi - capăt aval

0 2 4 6 8 10m

reduse ale galeriilor localizate strict în calcare sănt determinate de faptul că cursurile subterane de apă au un debit redus, depozitele oligocene dezvoltîndu-se în zona de platou de pe cumpăna apelor dintre v. Someșului și v. Bîrsăului. Litologia specială a depozitelor oligocene a favorizat însă formarea unor goluri subterane importante chiar în condițiile unei grosimi reduse a formațiunilor carstificabile și a debitului redus al apelor.

B I B L I O G R A F I E

- SAVU AL. (1957) — *Contribuții la raionarea geomorfologică a Platformei Someșene (latura internă)* — Bul. Univ. Babeș-Bolyai — Cluj, seria Șt. Naturii, I. 1—2.
- * * * — *Harta geologică a R.S.R., scara 1:200.000, foaia Baia Mare* — București, 1967.

(mai 1980)